

KARDOS SÁNDOR ISTVÁN

A parancs ... az parancs

Absztrakt

A szerző a katonai bűncselekmények közé tartozó parancs iránti engedetlenséget vizsgálja meg. Szakirodalmi előzmények, valamint jogerősen lezárt büntető- és fegyelmi eljárások alapján mutatja be a magatartás elkövetési és megvalósulási körülményeit, a bűncselekmény legfőbb jellemzőit. Írásával segítséget kíván nyújtani a rendőri vezetőknek a parancs iránti engedetlenség észlelésekor szükséges, elvárt és kötelező parancsnoki intézkedésekhez.

Kulcsszavak: rendőrség, katonai bűncselekmény, parancs iránti engedetlenség, vezetői intézkedések

Abstract

The author examines misconduct against command, which is categorized as military crime. The author presents the circumstances of such behaviour through previously published literature as well as on the basis of legally closed disciplinary proceedings. With this publication, the author aims to provide guidance to police leaders what measures are needed, expected, and compulsory when they recognize misconduct against command.

Keywords: police, military crime, misconduct against command, measures by leaders

Bevezetés

A katonai jellegű szervezetek eredményes működésének egyik alapfeltétele, hogy az állomány tagjai a számukra meghatározott feladatot, a kiadott jogszerű és törvényes utasítást, a parancsot az előírásoknak megfelelően teljesítsék. Nem okozhat meglepetést tehát az a körülmény, miszerint a katonai jellegű szerveknél a parancssal szembeni engedetlenség szankcionálásának büntetőjogi lehetősége (is) biztosított. Tanulmányomban e kérdéskört vizsgálom meg.

A rendőrség alá-fölérendeltségi viszonyok révén, hierarchikusan és egyben a weberi hivatali, bürokratikus viszonyok között¹ végzi napi, általános és speciális feladatait. A szervezeti viszonyokban a bürokráciával párhuzamosan a katonai beosztásokon és katonai rendfokozatokon alapuló hierarchia is jelen van, a magasabb szinten elhelyezkedő vezető/parancsnok a katonai viszonyok között értelmezhető utasítások, parancsok révén irányítja beosztottjait.

A rendőri szervezet katonai elvek szerinti „működése” megítélésem szerint nem tekinthető teljeskörűnek, mivel nem minden szolgálati ág, illetve szakszolgálat esetében jelenik meg, illetve érvényesül következetesen és egyértelműen a katonai hierarchia. Egyes területeken a munkavégzés során a hivatalai jellegű feladatvégrehajtás dominál, és kisebb mértékben érzékelhető a katonai hierarchia a mindennapokban. A rendőrségen belül a katonai „működés” a szolgálatoknál eltérő mértékben és arányban mutatható ki. E körülmény leginkább a rendészeti területen dominál, más szervezeti elemeknél, például a gazdasági vagy humánigazgatási szakterületen sokkal kevésbé érvényesül. A bűnügyi szolgálati ágnál e vonatkozásban egyfajta kettősség tapasztalható, egyidőben van jelen a szolgálati tevékenység ellátásakor a katonai, illetve a hivatali működés.

E körülményekre és jellemzőkre figyelemmel – álláspontom szerint – a rendőrség nem nevezhető a fogalom klasszikus értelmezése szerinti katonai

¹ Jenei György: Max Weber bürokráciaelmélete és a neoweberiánus szintézis. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás 2016/3. szám. Budapest. 42-44. o.

szervezetnek, hanem inkább katonai jellegűnek értelmezem. E fogalomértelmezés kizárólag a publikáció keretein belül releváns, mivel a napi szolgáltatellátás jellegétől, formájától függetlenül a hivatásos állományú rendőr a büntetőjog alapján katonának minősül, és katonai bűncselekményt tettesként katonaként követhet el.² Vagyis a katonai jelleg, mint megközelítés mellett is egyértelműen kijelenthető, hogy a rendőrség esetében a törvényes rend és fegyelem megléte kiemelten fontos feltétele a szervezet hadrafoghatóságának és készenlétének,³ mivel a bürokratikus jellemzőkön túlmenően a rendőrégen – ellentétben a civil szféra bürokratikus szervezeteivel – az alá-fölérendeltségi viszonyok a meghatározóak.⁴

Általánosan elfogadott vélekedés, hogy a katonai jellegű szervezetek esetében az értékek, az erkölcsi megbízhatóság mást jelent, mint hasonló civil vonatkozásaik.⁵ A normák és értékek a meghatározott szervezeti kultúrában érvényesülnek. A szervezet és az egyén egymással kölcsönös függőségi viszonyokban álló csoportok hálózata, ezáltal a szervezetek visszahatnak az egyén viselkedésére.⁶ E felvázolt körülmények és a jelzett egyedi jellemzőkkel rendelkező és speciális szabályozók alapján működő rendőrségen – mint katonai jellegű közösségben és munkahelyen – törvényszer-

² A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 127. § (1), (2) és (3) bekezdései

³ Honfi Attila: A katonai fegyelem és a bekövetkezett bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél az 1990-es években. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kosuth Lajos Hadtudományi Kar Szociológia Pedagógia és Pszichológia Tanszék. Egyetemi Tankönyv. Budapest, 2006. 89. o.

⁴ Kovács Gábor: A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozása a Rendőrtiszt Főiskola vezetéselméleti oktatásában. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 10. kötet. Pécs, 2006. 223-234. o.

⁵ Harai Dénes: A modern haderőtechnika és értékfelfogása. Társadalom és Honvédelem. 2015/1. szám. Budapest. 71-78. o.

⁶ Vámosi Zoltán: Szociológiai aspektusok. Főiskola jegyzet. Gábor Dénes Főiskola. Budapest, 2001.

rően jellemző a külvilágtól történő elhatárolódás, a zártság, melynek alapvetően védelmi jellege van, és a jogsértések elleni fellépés eredményességét és hatékonyságát is szolgálja.⁷

Vizsgálatomat több évtizedes fegyelmi szakterületi tapasztalataimra alapozom, miszerint a parancsmegtagadás, mint magatartás elkövetési/megvalósulási körülményeinek pontos értékelése és a történések szakszerű (akár büntetőjogi) minősítése kapcsán sem a beosztotti állomány, sem a parancsnokok, sőt gyakran a fegyelmi jogkört gyakorló előjárók sem rendelkeznek mindenre kiterjedő ismerettel. Az előjárók ezen ismerethiánya – szakmai álláspontom szerint – negatív hatást gyakorolhat a kiadott parancssal szembeni ellenszegülés, vagyis a parancs iránti engedetlenség felfedésekor elvárt, szükséges és kötelező vezetői intézkedések eredményességére, hatékonyságára. E körülmény pedig megítélésem szerint alapvető módon befolyásolja a katonai rend és fegyelem védelmét, fenntartásának hatékonyságát, illetve az elkövetőnek és másoknak az esetleges későbbi parancsmegtagadástól történő visszatartását.

Mindezekre figyelemmel tanulmányomban – szakirodalmi előzmények, valamint jogerősen, elmarasztalással zárult katonai büntetőeljárások és fegyelmi tárgyú intézkedések⁸ adatai alapján – a rendőrség⁹ hivatásos állományú tagjai által megvalósuló/megvalósított parancs iránti engedetlenség bűncselekmény körülményeit, a magatartások főbb jellemzőit mutatom be

⁷ Elek László: Korruptiók kockázatok a közszektorban, különös tekintettel a rendészeti (rendőri) igazgatás területére. Belügyi Szemle 2014/10. szám. Budapest. 59-98. o.

⁸ Megítélésem szerint kizárólag a jogerősen és egyben elmarasztalással zárult eljárások alkalmasak objektív elemzésre/értékelésre, mivel ezen ügyekben kétséget kizáróan és tényszerű eljárási adatok alapján nyert bizonyítást az elkövetett cselekmény, valamint az elkövető(k) esetbeli felelőssége.

⁹ A tanulmányban a rendőrség kifejezést a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) 1. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vonatkozásában használom.

és vizsgálom meg.¹⁰ Arra kívánok rámutatni, hogy egy utasítás vagy parancs megtagadása, az azzal szembeni engedetlenség önmagában nem eredményez minden esetben büntetőeljárást a hivatásos állományú rendőrrel szemben, mivel az elkövetési körülmények jelentősen befolyásolják a cselekmény minősítését. Ezáltal a parancssal szembeni engedetlenség, mint magatartás bizonyos elkövetési feltételek hiányában nem minősül bűncselekménynek, meghatározott feltételek esetén fegyelemsértést alapoz(hat) meg.

Azt is be kívánom mutatni, hogy amennyiben egy utasítással/parancssal szemben megjelenő engedetlenség bűncselekmény megalapozott gyanúját kelti, akkor sem feltétlenül és nem kizárólagosan minősíthető az eset parancs iránti engedetlenségnek.

A parancs értelmezése a rendőrségen, mint katonai jellegű szervezetben

Napjainkban alapvető igényként fogalmazódik meg, hogy az állami szervezetek munkatársai feladataikat kötelességtudóan, szakszerűen, felelősséggel végezzék. A hivatásos állománytagok munkavégzése – és a szolgálati időn kívüli tevékenysége is, vagyis a mindennapjai – az adott területre vonatkozó jogszabályi rendelkezések pártatlan, előítéletektől és befolyástól mentes végrehajtására vonatkozó elvárással egészül ki.¹¹ Nem képezheti vita tárgyát, hogy a katonai jellegű, hierarchikusan felépülő, alá- és fölérendeltségek viszonyrendszerében „működő” rendőrség – mint rendvédelmi szerv¹² – eredményes működése, feladatainak maradéktalan ellátása,

¹⁰ Vizsgálatom a katonai bűncselekmények speciális eljárási szabályainak, valamint a büntetőeljárások rendszerének teljes körű értékelésére és részletes bemutatására nem terjed ki.

¹¹ Kovács István: A parancs szerepe a rendészeti vezetésben. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2024/2. szám. 50. o.

¹² A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) bekezdése alapján rendvédelmi szervek: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv,

valamint a szervezettel szemben támasztott szakmai követelmények megvalósítása, a szakmai elvárások teljesítése elképzelhetetlen a feladatvégrehajtásra vonatkozó parancsok maradéktalan betartása és betartatása nélkül. E gondolatiság nem korunk terméke, mivel a katonai jellegű szervezetnél az alárendeltek engedelmisségi kötelezettsége már a mai tudásunk szerint ismert legkorábbi hadtudományi műben is megjelent¹³, valamint már a „legrégebbi korokban” is általában súlyos büntetéssel fenyegették a parancs iránti engedetlen katonai magatartást.¹⁴ A közelebbi múltból merítve sem értékelhető – megítélésem szerint – egyértelműen túlzónak napjainkban az az immáron százéves kinyilatkoztatás, miszerint: *„A katonai szervezetnek, ennek a rendkívül bonyolult organizmusnak az életképességét a függelem biztosítja. A függelem pedig a feltétlen engedelmisségre való kötelességet foglalja magában.”*¹⁵

A parancs iránti engedetlenség vizsgálatát megelőzően szükséges a rendőri szervezet vezetési, parancsadási rendszerének értékelése. A rendvédelmi szervek vonatkozásában – a vezetéstudomány alaptéziseként – a vezetési stílusok tág és szűk értelmezése ismert. A tágabb értelmezés a teljes szervezet irányítását, a szűkebb értelmezés pedig egy szervezeti elem vezetését jelenti. A két értelmezés alapján az irányító és vezető személye is elkülöníthető, az irányító a szervezeten és az általános hierarchián kívül, a vezető személye pedig az általa irányított szervezet vagy szervezeti elem csúcán, de a rendszeren belül helyezkedik el. E minőségében a vezető a munkavégzésre vonatkozó parancs kiadására jogosult, amely az általa val-

a Nemzetbiztonsági Szolgálat, a Polgári Nemzetbiztonsági Szolgálat és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat.

¹³ Szun-Ce: A hadviselés törvényei. Balassi Intézet. Budapest. 1995. – *„Ha szokásává tesszük a katonának, hogy amire tanítjuk, mindig teljesítse, akkor az mindig engedelmeskedni fog. De ha eltűrjük, hogy ne teljesítse azt, amire tanítjuk, akkor a nép nem fog engedelmeskedni (parancsainknak). Ha parancsainkat megszokott engedelmisséggel teljesítik, akkor a sokasággal könnyű lesz szót értenünk.”*

¹⁴ A római jogban parancsmegtagadás esetén háborúban halállal volt büntethető. Lásd: Vincze Miklós: A katonai büntetőjog kétezer éves tükre. *Ügyészek Lapja* 2006/6. szám.

¹⁵ Miskolci Jogászélet 1925/12. szám. 6-7. o.

lott elvek, szakmai tapasztalatok, kialakult eljárások/eljárási rendek, valamint a konkrét – általában munkahelyi – körülmények által meghatározott, és ezek összessége határozza meg az adott vezető konkrét vezetési stílusát.¹⁶

A kiadott parancs megtagadását, teljesítésének elmulasztását vizsgálatom keretében kizárólag a vezető személyének vonatkozásában és kizárólag a hivatásos állomány esetében értékelem. A rendőri szervezet működőképességének igénye bármely állománycsoportba¹⁷ tartozók esetében feltételezi a vezetői utasítás végrehajtásának szükségességét, a parancs teljesítésének kötelezettsége viszont fokozottan jelentkezik a hivatásos állománynál, mivel a rendvédelem *„feladatait csak szilárd erkölcsi-fegyelmi közegben képes megoldani, ... ez az elvárás funkciójukból következően különösen a hivatásosokra vonatkozik...”*¹⁸. A parancsteljesítési kötelezettség jelentőségét az a körülmény is igazolja, hogy e kötelelem (már) a hivatásos állományba történő kinevezéskor, az eskü szövegében is megjelenik, miszerint *„... előjáróim parancsainak engedelmeskedem...”*.

A vezetés kapcsán két alapelv – az egyszemélyi és a centrális vezetés – különíthető el. Egyszemélyi vezetés esetén a vezető a szervezet jogszerű működéséért, tevékenységéért osztatlan és teljes felelősséggel tartozik, ezen túlmenően a szervezet képvisellete, fejlesztése is a feladatai közé tartozik.¹⁹ Centrális vezetés esetében a szervezet elsőszámú vezetőjétől kapott parancsokat, utasításokat a szervezetben vezető tisztséget (beosztást) betöltő személyek is kötelesek végrehajtani, és azt az irányításuk alá tartozó

¹⁶ Kovács Gábor et. al.: A szervezetvezetés elmélete. Dialóg Campus. Budapest, 2017.

¹⁷ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 4/A. § (3) bekezdése alapján az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv személyi állománya hivatásos állományú rendőrökből, igazságügyi alkalmazottakból, rendvédelmi igazgatási alkalmazottakból, a munka törvénykönyvéről szóló törvény hatálya alá tartozó munkavállalókból, tisztjelöltekből, valamint szerződéses határvaszokból állhat.

¹⁸ Törő Lajos: A katonai etika, a tiszti hivatás és értékrend néhány kérdése. Hadtudományi Szemle 2016/1. szám. 287. o.

¹⁹ Alice Miller: More already on the central committee's leading small groups. China Leadership Monitor 2014/44. szám. 1-8. o.

állománnyal végrehajthatni.²⁰ A feladatok/információk áramlása és a kapcsolattartás a rendőrségnél parancsirányítási rendszer útján történik, amelyhez a vezetők sajátos jogkört birtokolnak. A rendszert alapvetően a vezetői utasítási/parancsadási és a beosztottak végrehajtási kötelezettsége jellemzi.²¹

Fontos kiemelni, hogy a rendvédelmi szerveknél – így a rendőrségnél is – a kiadott parancs nem „egyirányú”. A parancsot kapó beosztott – a parancsot kiadó személy és a parancs tekintélyének fenntartása mellett – bizonyos, a büntetőjog kereteivel is védett módon, visszacsatolásként a parancsot jogszerűen megkérdőjelezheti, illetve azt meg is tagadhatja, amely körülmény büntethetőséget kizáró okként jelenik meg. Ugyanezen büntetőjogi keretrendszer a vezető által kiadott parancsot is védett „eszköznek” tekinti.²² Vagyis a parancsra végrehajtott jogellenes cselekményért a katonát kizárólag akkor büntethető, ha tudatában volt annak, hogy a végrehajtással bűncselekményt követ el.

A katonai vétség – így a parancs iránti engedetlenség vétsége – esetén a jogbiztonság és az elkövető személyének védelme körébe sorolható a büntetőjog által biztosított büntethetőséget megszüntető azon ok, miszerint a katonát elkövető a szolgálati viszonyának megszűnését követően csak korlátozott időtartamig felelős a katonai jellegű jogsértésekért.²³

A Rendőrségi törvény is rendelkezik arról, hogy a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó/utasító parancs végrehajtását a (parancsot kapó) rendőr

²⁰ John Levin et. al.: Introduction to Choice Theory. United Kingdom. Oxford University Press. 2004.

²¹ Kovács Gábor: A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem. 2014.

²² Btk. 130. § (1) és (2) bekezdése. Büntethetőséget kizáró ok. Btk. 130. §: „*Nem büntethető a katonát a parancsra végrehajtott cselekményért, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el. A parancsra elkövetett bűncselekményért a parancsot adó is tettesként felel, ha a katonát tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el, egyébként a parancsot adó közvetett tettesként felel.*”

²³ A büntethetőséget megszüntető ok. Btk. 131. §: „*...Nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, ha szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt.*”

mely esetekben kell, hogy megtagadja,²⁴ a szabályozás viszont abban a vonatkozásban egyértelmű, hogy egyéb esetekben nincs jogszerű lehetőség a normaszegő parancs megtagadására.²⁵ Ugyanezen elvárások/alapelvek megjelennek a szolgálati törvényben is.²⁶

A parancs jogellenessége akkor értékelhető nyilvánvalónak, ha a jogellenesség nyomban és mindenki számára közérthetően következik,²⁷ illetve nyilvánvalóan a parancsot kapó számára is egyértelműen felismerhető, hogy annak végrehajtásával bűncselekményt követne el.²⁸ Ezzel párhuzamosan a rendőri szervezet belső részletszabályozása keretében – mind a parancsnokok, mind a beosztottak vonatkozásában – megjelennek a konkrét végrehajtásra vonatkozó kötelek is.²⁹ A bemutatott normák általi sza-

²⁴ Rtv. 12. § (1) bekezdése: „A rendőr a feladata teljesítése során köteles végrehajtani a szolgálati előjáró utasításait. Meg kell tagadnia az utasítás végrehajtását, ha azzal bűncselekményt követne el.”

²⁵ Rtv. 12. § (2) bekezdése: „A rendőr a szolgálati előjáró jogszabálysértő utasításának teljesítését – bűncselekmény elkövetésének kivételével – nem tagadhatja meg, de az utasítás jogszabálysértő jellegére, ha az számára felismerhető, haladéktalanul köteles az előjáró figyelmét felhívni. Ha az előjáró az utasítást fenntartja, azt az utasított kérelmére köteles írásba foglalva kiadni. Az írásba foglalás megtagadása vagy elmaradása az utasítást adó közvetlen felettesénél bejelenthető, e jog gyakorlásának azonban az utasítás teljesítésére nincs halasztó hatálya.”

²⁶ Hszt. 103. § (1) és (2) bekezdése „A hivatásos állomány tagja szolgálatteljesítése során köteles végrehajtani a szolgálati előjáró parancsát, a felettes rendelkezését, kivéve, ha azzal bűncselekményt követne el. Bűncselekmény kivételével a hivatásos állomány tagja a jogszabálysértő parancs, rendelkezés végrehajtását nem tagadhatja meg. Ha azonban annak jogellenessége felismerhető számára, arra haladéktalanul köteles a szolgálati előjáró figyelmét felhívni. Ha a szolgálati előjáró a parancsát, a felettes a rendelkezését ennek ellenére fenntartja, azt kérelemre írásba kell foglalnia. A jogszabálysértő parancs, rendelkezés végrehajtásáért kizárólag az azt kiadó felel.”

²⁷ Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa KB. VIII. 437/1883.

²⁸ Hajdú-Bihar Megyei Bíróság Katonai Tanácsa KB. II. 42/2019.

²⁹ A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 90. § (5) és (6) bekezdése. „Az utasítást az alárendelt elmentmondás nélkül, kellő időben és a legjobb tudása szerint hajtja végre. Ha a parancs teljesítését másik szolgálati előjáró parancsa akadályozná, az alárendelt az előzőleg ka-

bályozás alapján kijelenthető, hogy a rendszer mind a parancsot kiadó előljáró, mint a végrehajtásra kijelölt beosztott részére megfelelő jogszabályi kereteket és védelmet – fegyelmi- és büntetőjogi védelmet – biztosítanak a normaellenes parancs teljesíthetősége kapcsán azáltal, hogy mindkét fél számára nem kizárólag lehetőségek, hanem kötelezettségek is megfogalmazódnak.³⁰

A normaháttér alapján a rendőrségen a parancs kiadásának rendszere nem „*parancsuralomnak*”, hanem szigorúan centralizált és szabályozott rendvédelmi modellnek értékelhető, amely a befolyásolás jogát a szervek közötti irányítási jogkörként értékeli,³¹ hiszen a rendőrség nem működhet a jogszabályok szigorú betartása és végrehajtása nélkül.³²

Mindezek mellett a parancs és a parancs iránti feltétel nélküli engedelmesség a rendőrség fegyelmének, katonai szolgálati rendjének legfontosabb tartópillérének és biztosítékának, legelemibb részének tekinthető, ahol a feltétel nélküliség nem korlátlanyságot, hanem az alá-fölérendeltségen alapuló normatív, a büntetőjog által is védett közjogi szervezetszabályozást jelent.³³ Megítélésem szerint e normatív védelem körébe sorolhatóságot igazolja az a körülmény is, miszerint a parancs iránti engedetlenség az egyetlen olyan katonai bűncselekmény, amelynek már a vétségi alapesete

pott utasítást köteles jelenteni. Ha a szolgálati előljáró ennek ellenére utasítást ad parancsa végrehajtására, azt teljesíteni kell. Az utóbbi utasítás teljesítését követően az első utasítás végrehajtását meg kell kezdeni, valamint folytatni kell. Az első utasítás teljesítésének elmulasztásáért, késedelmes teljesítéséért az új utasítást adó szolgálati előljáró felelős. Az, aki az újabb parancsot adta, értesíti erről az előző utasítást adó szolgálati előljárót. Az utasítás végrehajtását mindkét szolgálati előljárónak jelenteni kell. A fontosabb utasításokat a szolgálati előljáró írásban adja ki, és gondoskodik az érintett beosztottak előtt történő kihirdetésükről.”

³⁰ Korda György: A katonai és honvédelmi kötelezettségek elleni bűncselekmények. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1988. 143. o.

³¹ Madarász Tibor: Közigazgatás és jog. Közigazgatási és Jogi Kiadó. Budapest, 1987.

³² Kovács István: Klasszikus vezetési funkciók a parancsuralmi rendszerben (állományvédelmi) ellenőrzés, és korrupciómegelőzés a helyi és a területi rendvédelmi szervek körében. Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Budapest, 2019.

³³ Hautzinger Zoltán: A katonai büntetőjog rendszertana. Pécs: AndAnn, 2010.

is – a bűncselekmény tényállásának (1) bekezdésében is megjelenítve – büntethető elzárással.³⁴

A (katonai) parancs fogalmának értelmezésekor fontos megállapítások tehetők a Rendészettudományi Szaklexikon és Hadtudományi Lexikon-megfogalmazásinak összevetésekor.

Rendészettudományi Szaklexikon	Hadtudományi Lexikon
„(1) Az előjáró szolgálati akaratának legfőbb kifejezési módja, vezetési eszköze, rendelkezése az alárendelt kötelezettségeinek teljesítésére. (2) Az alárendeltek kötelező magatartási szabálya, az előjárói akarat megvalósítási eszköze. A ~csal szemben az alárendelt engedelmes-séggel tartozik. (3) Egyedi utasítás meghatározott tevékenység, feladat végrehajtására.”³⁵	„A parancsnok kezében vezetési eszköz, amelyet a katona köteles maradéktalanul végrehajtani. A ~ot lehet szóban, írásban (rajzban), jelekkel és jelzésekkel adni. Az előjárónak parancsadásakor támaszkodnia szükséges a rendelkezésre álló adatokra, figyelembe kell venni a végrehajtás feltételeit, az alárendelt személyi tulajdonságait, felkészültségét. Az előjáró a ~ot úgy adja, hogy az a végrehajtó alárendelt számára világos, egyértelmű és az adott körülményekhez képest a legrövidebb legyen, a végrehajtó katona pedig érezze a ~ szükségességét, hogy annak tudatában meggyőződésből cselekedhessen. Magasabb szintű parancsnokok hatáskörüknek megfelelően

³⁴ Btk. 444. § (1) bekezdése. A törvény 46. §-a szerint az elzárás tartamát napokban kell meghatározni, annak legrövidebb tartama öt, leghosszabb tartama kilencven nap, azt büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.

³⁵ Rendészettudományi Szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus. 2019. 438. o.

	<i>írást formában is adhatnak ki rendelkezéseket. Az írásbeli rendelkezésben meg kell határozni annak hatályát, a kihirdetés módját és a végrehajtás jelentésének határidejét.</i> ” ³⁶
--	--

1. számú táblázat

A Rendészettudományi Szaklexikon és a Hadtudományi Lexikon fogalommeghatározása a „parancs” kifejezésre

A fogalommeghatározások különbözőségei és eltérő hangsúlyi elemei ellenére mindkét változatban megtalálható az a négy jellemző, amelyek a parancs értelmezését adják.

A parancs elsődlegesen vezetői akaratot kell, hogy kifejezzon, amely a parancsadó akaratán kívül azt is feltételezi, hogy a címzett ebből az akaratból következtessen/következtethessen arra, hogy neki tennie kell valamit.³⁷

A katonai parancs csak részben jeleníti meg a parancsadó egyéni akaratát, mivel abban a szervezeti akarat is jelen van. E kettő nem különíthető el egymástól, és a parancs címzettje sem értelmezheti azt úgy, mint a parancsadó személyes elvárását/akaratát. E körülményből következik a második jellemző, hogy a parancsot teljesíteni kell, annak kötelező jellege független attól, hogy a címzett mit gondol a parancsról. A parancsok esetében a „*racionális-morális*” értelemben vett „*rossz*” parancsot is kötelező teljesíteni bizonyos feltételek mellett.³⁸

A parancs harmadik – a két lexikon meghatározásában is fellelhető – jellemzője, hogy az kizárólag a hierarchikus, alá-fölérendeltségi viszonyrendszerek között értelmezhető. Negyedik ismértve pedig az, hogy a kiadott parancs teljesítése erkölcsileg indokolt. A két utóbbi jellemvonás szervesen

³⁶ Hadtudományi Lexikon – új kötet. Dialóg Campus. Budapest. 2019. 875. o.

³⁷ Hart, Herbert L. A.: Commands and Authoritative Legal Reasons. In: Essays on Bentham. OUP. Oxford, 1982. 252. o.

³⁸ Boda Mihály: Az akaratról a tettig: a parancsteljesítés erkölcsi szerkezete. Hadtudomány 2016/26. szám. 26. o.

épül egymásra, mivel a katonai jellegű hierarchiának nem kizárólag a magasabb rendfokozaton vagy beosztáson alapuló fizikai jellegűnek minősülő keretei vannak, hanem a vezető/parancsnok olyan erkölcsi keretekkel is rendelkezik vagy kell, hogy rendelkezzen, amelyek indokolják, megalapozzák a feljebbvaló parancsa teljesítésének erkölcsi alapjait. Ez azt jelenti, hogy a beosztott, illetve alárendelt katonának minden esetben van erkölcsi indoka arra, hogy feljebbvalója parancsát teljesítse.³⁹

A rendvédelmi szervek – köztük a rendőrség – állománya a posztmodern kor katonáinak tekinthető.⁴⁰ E vonatkozásban az egyik fő eltérés a korábbi, modern kori hadseregekhez képest, hogy a posztmodern kor katonája önkéntes katona, ezáltal a közösségi (a katonai) tagság kritériumai között a szervezethez kapcsolódó személyes értékek és érdekek felértékelődnek, és gyakran legalább olyan fontosak, mint a közösségi értékek és ezen érdekeken alapuló indokok,⁴¹ mivel elsődlegesen a tagok számára a maguk által választott értékek (önérdekek) indokolják a katonai szervezetbe történt belépést.⁴²

Meg kell említeni, hogy a katonai jellegű szervezetenél a parancs mögötti fenyegetésre is figyelemmel kell lenni annak kiadásakor és végrehajtásakor egyaránt.⁴³ E fenyegetés két szinten jelentkezhet. Az egyik a büntetőeljárástól való félelem a parancs iránti engedetlenség kapcsán, amely mind jogszerű, mind a jogellenes parancs esetében „kimutatható”. E körülményt értékeli/értékelheti a bíróság, amikor enyhítő körülményként veszi figye-

³⁹ Wolff, Robert Paul: The Conflict between Authority and Autonomy. In: Joseph Raz (szerk.): Authority, Basil Blackwell. 1990. 20. o.

⁴⁰ Moskos, Charles C.: A posztmodern haderő felé: az Egyesült Államok, mint paradigma. In: Tálas Péter (szerk.): Civil-katonai kapcsolatok: a tudományok határán. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2006. 62-63. o.

⁴¹ Gabriel, Richard A.: The Warriors Way – A Treatise in Military Ethics. Canadian Defense Academy Press. Kingstone, 2007. 84. o.

⁴² Moskos: i.m. 113-117. o.

⁴³ Hautzinger Zoltán: A katonai büntetőjog rendszere, a katonai büntetőeljárás fejlesztési lehetőségei. Doktori PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 2010. 113. o.

lembe a parancsra történt elkövetést. A másik szinten megmutatkozó, a parancs végrehajtása általi fenyegetés olyan jellegű és/vagy mértékű, amely képtelenné teszi az alárendeltet annak teljesítésére, ezért a végrehajtást megtagadja. Ez esetben a kényszer vagy fenyegetés a felelősséget kizáró, korlátozó körülményként jelenhet meg.⁴⁴

A katonai büntetőeljárás rendszere

A korábban taglaltak alapján a parancs katonai jellegű szervezetek – így a rendőrség – működésének elengedhetetlen feltétele, amelyre tekintettel annak jogszerűtlen megtagadása esetén büntetőjogi eszközökkel is biztosított a védelme. A téma vizsgálata során megítélésem szerint a katonai büntetőeljárások rendszerének – legalább érintőleges – bemutatása elengedhetetlen.

A parancssal szembeni ellenszegülés, vagyis a parancs iránti engedetlenség katonai bűncselekmény⁴⁵, amely a hivatásos állományba tartozó elkövetővel szemben speciális elmarasztalási és szankcionálási szabályokat, valamint egyedi, a szolgálati jogviszonyból eredő sajátosságokra épülő igazságszolgáltatási eljárási rendet követel meg⁴⁶. Ezen szabályozás elsődleges célja a katonai rend és fegyelem fenntartása, a szabályrendszer – vagyis a katonai büntetőeljárás rendszere – a „civil” életben/világban ismeretlen, értelmezhetetlen, és annak megléte indokolatlannak (is) tűnhet/tűnik.

A katonai büntetőeljárások rendszere – figyelemmel a katonai rend és fegyelem, vagyis a szervezet rendeltetésszerű működése fenntartásának igényére, továbbá a különös alany meglétére és személyiségi jogaira⁴⁷ –

⁴⁴ Sántha Ferenc: Az előjáró parancsa, mint büntethetőségi akadály a magyar büntetőjogban. Miskolci Egyetemi Jogi Közlemények 2014/22. szám. 319. o.

⁴⁵ Btk. 444. §

⁴⁶ Fejes Erik: Emlékkötet dr. Kovács Tamás (1940-2020) altábornagy legfőbb ügyész tiszteletére. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság. Budapest. 2023. 127. o.

⁴⁷ Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.38/2017/10.

elkülönül a köztörvényes bűncselekményekétől. A katonai büntetőeljárások egyediségét alapvetően az a körülmény alapozza meg, miszerint katonai bűncselekményt tettesként kizárólag katona követhet el, e vonatkozásban a rendőrség esetében kizárólag a hivatásos állomány tagja minősül katonának.⁴⁸ Az elkövetés szempontjából lényeges, hogy a büntethetőség nem kizárólagosan a ténylegesen állományban lévőkre vonatkozik, mivel katonai bűncselekmény miatt a hivatásos szolgálati jogviszony megszűnését követő egy éven belül (még) büntethető az elkövető.⁴⁹ A rendőrség egyéb állománycsoportjaiba tartozók büntetőjogi értelmezésben nem tekinthetők katonának, ezáltal – önállóan – katonai bűncselekményt nem követhetnek el.

Fegyelmi szakterületi tapasztalataim alapján gyakran téves az értelmezése a „*katona*” fogalmának. A magas szolgálati beosztást betöltő, viszont nem hivatásos állományba tartozó rendőri vezető normaszegéseit téves a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó cselekményként értelmezni. A „*nem katonák*” által megvalósított/elkövetett, a szolgálati rend és fegyelem sérelmét okozó magatartások elsődlegesen fegyelmi intézkedést vonnak maguk után, illetve köztörvényes bűncselekmény gyanúját alapozhatják meg, függetlenül az elkövető katonai rendszerben betöltött beosztásától és a szolgálati hierarchiában elfoglalt helyétől.⁵⁰

A katonai büntetőeljárások szabályrendszerének az általános büntetőeljárási szabályoktól történő elkülönülése nem teljes körű, mivel a katonai büntetőjog az egyedi vonásai és szabályrendszere ellenére alapvetően az általános büntetőjog része. Az elkülönült szabályrendszert az a körülmény indokolja, miszerint a katonai szervezetek különleges szakmai és feladatvégrehajtási körülmények között elkövetett, a máshol nem megvalósuló normaszegő magatartások kapcsán is érvényesíteni lehessen a büntetőjogi elveket.

⁴⁸ Btk. 127. § (1)–(3) bekezdése

⁴⁹ Btk. 131. §

⁵⁰ Kardos Sándor István: Kizárólag a katonai vétségek elbírálása utalható fegyelmi jogkörbe? Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2024/2. szám. 71. o.

A sajátos katonai-szolgálati viszonyok ugyanis önálló bűncselekményi tényállás megalkotását követelték meg, továbbá szükségessé tették bizonyos rendelkezések felvételét, illetve azt is, hogy e rendelkezések kikre vonatkoznak. Ezen túlmenően a sajátos jogintézmény meglétét a speciális katonai büntetések/elmarasztalások céljai kapcsán megfogalmazódó érdekek is indokolják.⁵¹ A katonai büntetőeljárás rendszere kizárólag olyan mértékben tér el, különül el az általános büntetőjogtól, „*amennyiben azt a különleges katonai viszonyok és érdekek valóban megkövetelik*”.⁵²

A bűncselekmény megvalósulásának meghatározó kérdése az is, hogy egy adott szolgálati feladatot végrehajtó személy munkája/tevékenysége beletartozik-e a védett (szolgálati) formák fogalomkörébe. A katonai magatartások esetében gyakran nehézséget jelent, illetve nem mindig egyszerű meghatározni a védett szolgálatokat.⁵³

A katonai bűncselekmény megvalósulása szempontjából azt is értékelni, kell, hogy a magatartás a katonai (rendőri) rend rendelkezéseit milyen mértékben sértette. Ugyancsak a bírói/bírósági gyakorlat alakította ki azon elkövetési módokat és formákat, amelyek a katonai szolgálat ellátására vonatkozó rendelkezések súlyos megszegését alapozzák meg, vagyis amelyek a szolgálatra vagy a fegyelemre jelentős hátrány veszélyével járnak. E körbe leginkább olyan magatartások tartoznak, amelyek – az egyes katonai bűncselekményeknél, például a szolgálatban kötelességszegés esetén – a törvényben konkrétan megfogalmazott/leírt, és abban a viszonyrendszerben súlyosnak értékelt elkövetési magatartásokkal azonos sérelmet idéznek elő a feladatellátásra, vagy amelyek konkrétan megghiúsítják a szolgálat ellátását. A katonai bűncselekmény által megvalósuló súlyos kötelességszegés tárgyi súlya legalább olyan fokú, illetve mértékű kell, hogy legyen, mint például a szolgálatban történt elalvás, italfogyasztás, kábítószer-használat, illetve a

⁵¹ Korda: i.m. 8. o.

⁵² Schulteisz Emil: A katonai büntetőtörvény (1930. évi II. törvénycikk) magyarázata. Általános rész. In: Fejes Erik (szerk.): Schultheisz Emil katonai büntetőjogi értekezései. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, Budapest, 2018. 39. o.

⁵³ Madai Sándor: A kötelességszegés szolgálatban bűncselekmény alapkérdése. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2023/1. szám. 29-45. o.

rendeltetési/felállítási hely engedély nélküli elhagyása. További fontos körülmény, hogy ezen magatartások kizárólag szándékosan követhetők el.

Katonai büntetőeljárásban – ha a nyomozást nem az ügyész végzi – az eljárni jogosult rendőri vezető – az állományából kijelölt nyomozótiszt megbízásával – parancsnoki nyomozást folytat. Az eljárás különös szabályait norma tartalmazza.⁵⁴ A normaháttér lehetőséget biztosít arra is, hogy a katonai vétségek – bizonyos feltételek fennállása esetén – ne büntetőeljárás keretében, hanem fegyelmi jogkörbe utalással kerüljenek elbírálásra. E feltételek a joggyakorlat szerint: egyszeri ténybeli megítélés, a cselekmény csekély tárgyi súlya, ténybeli beismerés, vezetői vagy ügyészi szándék és döntés a fegyelmi jogkörbe utalásra.⁵⁵

A magatartások fegyelmi jogkörbe utalását az alapozza meg, hogy amennyiben a megvalósított katonai vétség miatti büntetés célja fegyelmi fenytéssel is elérhető, akkor az eljárást a cselekmény elbírálása érdekében az ügyész a parancsnok hatáskörébe utalhatja.

A parancsnok a számára biztosított fegyelmi jogkör alapján folytatja le az eljárást,⁵⁶ vagyis az elkövetett cselekmény nem büntetőeljárásban, hanem fegyelmi eljárás keretében – a munkáltatói intézkedések rendszerében – kerül elbírálásra. A fegyelmi jogkörbe visszautalt katonai eljárásokban ezáltal nem büntető ítélet születik, hanem fegyelmi fenytés kiszabására nyílik lehetőség, amely révén markánsabban érvényesíthető a fegyelmi jogkör gyakorlójának szankcionálási lehetősége, s e körülmény jelentős viszsztatartó erőt generál(hat) az állomány körében.

A katonai bűncselekmények között a parancs iránti engedetlenség bűncselekmény (vétségi és büntetti alakzat) évenkénti elkövetési száma csekélynek értékelhető (5 év alatt összesen 10 fő részesült elmarasztalásban), amely adatokat az 1. számú ábra tartalmazza. A 10 fő elkövetőből 1 fő

⁵⁴ A belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi feladatokat ellátó szervek parancsnoki nyomozásának különös szabályairól szóló 11/2018. (V. 30.) BM rendelet

⁵⁵ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 710. § (1) bekezdés

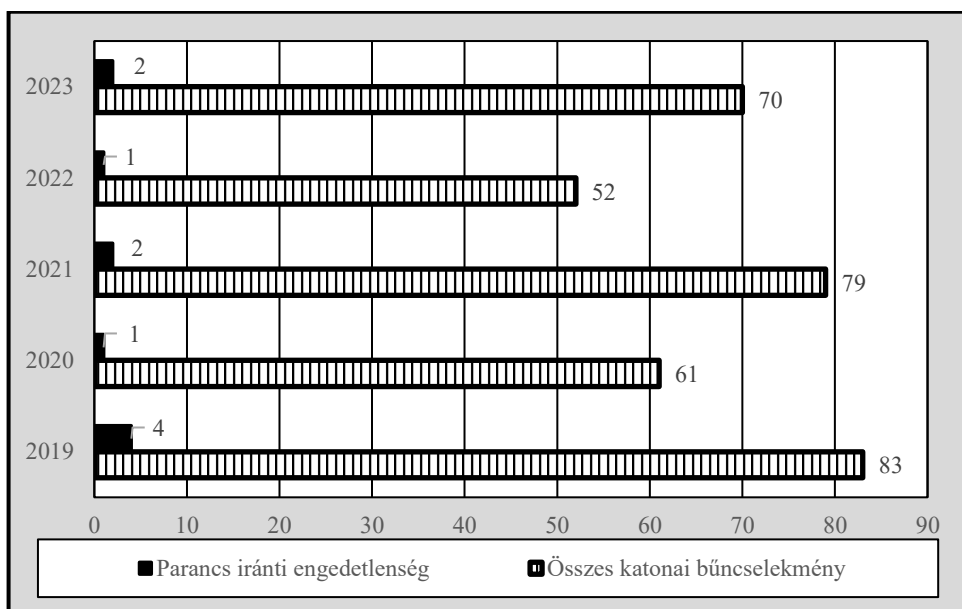
⁵⁶ A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról szóló 11/2006. (III. 14.) BM rendelet 37. §

megrovásban részesült, 3 fő próbára bocsátást, 3 fő pénzfőbüntetést mellékbüntetés nélkül, 3 fő pénzfőbüntetést rendfokozatot érintő mellékbüntetéssel kapott. A vizsgálat tárgyát képező bűncselekmények fegyelmi jogkörben elbírált számáról statisztika nem áll rendelkezésre. A parancs iránti engedetlenség vétség elkövetése miatt indult és fegyelmi jogkörbe utalt eljárások az ügyészség általi feljelentés elutasítását vagy az eljárás megszüntetését követően kerülnek a fegyelmi jogkör gyakorlója által elbírálásra.⁵⁷ A visszautalt eljárás a katonai vétség tárgyában, de kizárólag (már csak) a fegyelemsértés elkövetése miatt folyik⁵⁸, amelyre tekintettel a fegyelmi statisztikában⁵⁹ fegyelemsértésként jelennek meg az eset adatai, annak büntetőjogi előzménye nem képezi a statisztika részét.

⁵⁷ Be. 710 § (1) és (2) bekezdései

⁵⁸ Hszt. 181. § (3) és (4) bekezdései

⁵⁹ A fegyelemkezelő adatállománnyal kapcsolatos feladatokról szóló 11/2013. (III. 29.) ORFK utasítás

1. számú ábra

Az összes katonai bűncselekmény, valamint a parancs iránti engedetlenség miatt alkalmazott jogerős elmarasztalások száma 2019-ben és 2023-ban (a rendőrség hivatásos állománya körében)⁶⁰

A parancs iránti engedetlenség bűncselekmény számszaki megjelenésén – megítélésem szerint – lényegesen túlmutat a magatartás jelentős tárgyi súlya, valamint annak negatív hatása a szolgálati rendre, illetve a rendőri szervezet fegyelmének fenntartására. Akár egy esetben megvalósuló szándékos parancsmegtagadás az éves statisztikai számok nagyságától függetlenül is teljes mértékben alkalmas arra – fegyelmi-szakmai álláspontom, valamint a gyakorlati tapasztalatok alapján –, hogy aláássa, rombolja a konkrét bűncselekménnyel érintett vezető parancsnoki és általános emberi tekintélyét az állomány előtt, és ezáltal rombolja az általános fegyelmi helyzetet.

⁶⁰ A publikáció elkészítésekor a 2024. évi fegyelmi statisztika már rendelkezésre állt, az viszont még nem volt kutatható. Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály statisztikai adatai.

A parancs iránti engedetlenség elkövetési/megvalósulási körülményeinek vizsgálata és a konkrét jogesetek értékelése

A hatályos Büntető Törvénykönyv 444. §-a rendelkezik a parancs iránti engedetlenségről.⁶¹ A bűncselekmény jogi tárgya a parancs, illetve a parancsadás joga. A katonai jellegű szervezet szolgálati rendjének és fegyelmének meghatározó összetevője, alapja a parancs teljesítéséhez fűződő érdekek.

A parancs fogalmát nem találjuk meg a Btk. értelmező rendelkezései között, azonban a Btk. indokolása szerint: „*a parancs meghatározott tevékenység vagy feladat végrehajtására vonatkozó egyedi utasítás.*”⁶² A megfogalmazás önmagában nem ad teljeskörű értelmezést a parancs mibenlétéhez, a fogalom meghatározásához és konkrét értelmezéséhez szükséges a szervezeti/ágazati törvények, utasítások értelmezése, amelyekkel a komplex fogalmat meg tudjuk határozni. Ez alapvetően azt jelenti, hogy akkor nevezhető/értékelhető/minősíthető egy előjárói utasítás parancsnak, amennyiben az a katonai szervezet működését szabályozó normaháttér alapján határoz meg kötelezettséget a parancsot kapó katona részére.

A törvény nem minden szolgálati kötelem megszegését rendeli a katonai büntetőjog keretei közé, hanem kizárólag azokat, amelyek megvalósítása

⁶¹ Parancs iránti engedetlenség – Btk. 444. § (1) bekezdés: „*Aki a parancsot nem teljesíti, vétség miatt elzárással büntetendő.* (2) bekezdés: *Ha a parancs iránti engedetlenséget csoportosan követik el, a büntetés két évig terjedő szabadságvesztés.* (3) bekezdés: *A büntetés büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a parancs iránti engedetlenség a) más alárendeltek jelenlétében vagy egyébként nyilvánosan, akár a parancs teljesítésének kifejezett megtagadásával, akár egyéb sértő módon történik, b) a szolgálatra vagy a fegyelemre jelentős hátrány veszélyével jár.* (4) bekezdés: *A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekményt háború idején követik el.* (5) bekezdés: *Aki háborúban a harci parancsot, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység vagy békefenntartás során a fegyverhasználatra vonatkozó parancsot nem teljesíti, öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”

⁶² Indokolás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosításáról szóló 2024. évi LXVIII. törvényhez

során a végrehajtásra utasított katona önálló, egyedileg meghatározott feladatot lát el, és a kötelek megszegése komoly (negatív) kihatással lehet a katonai jellegű szervezet rendjére és fegyelmére, feladatai megvalósításának eredményességére. Mivel a szolgálati előírás e szervezeteknél más és más lehet, ezért az elkövető általi bűnelkövetés tartalmát a rá (elkövetőre) és az általa teljesített konkrét szolgálatra vonatkozóan kiadott normák, szabályok, szabályozók, utasítások határozzák meg, vagyis kizárólag az azokban leírtak megszegése révén valósul meg a bűncselekmény.⁶³

- Nem valósította meg a parancs iránti engedetlenség bűncselekményét az a hivatásos állományú, tiszti rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, aki az általa folytatott nyomozásokban az ügyészi átiratokban jelzett, valamint a vezetői utasításokban/elvárásokban megfogalmazott hiányosságok pótlását osztályvezetői utasításra nem kezdte meg. Az előljáró által szóban meghatározott ügyfeldolgozásra kötelezés ugyanis nem egy konkrét nyomozásra és nem meghatározott eljárási cselekményekre terjedt ki, továbbá végrehajtási határidő sem került elrendelésre, hanem általános, a belső szabályozókban is rögzített munkavégzésre szólt az utasítás. Mivel a parancs fogalmába nem tartoznak bele a normákban, szabályzatokban foglalt általános (belső) előírások, az azokban foglalt kötelek megszegése abban az esetben is csupán fegyelemsértés, ha az előljáró külön is felhívja a beosztott figyelmét a szabályok betartására. Ezáltal az elkövető esetbeli szándékos mulasztása, vagyis a feladat végrehajtásának megtagadása – kizárólag – fegyelemsértés megalapozott gyanújának megállapítására volt alkalmas. A fegyelmi eljárás elmarasztalással zárult.⁶⁴

⁶³ Korda: i.m. 63. o.

⁶⁴ Budapesti Rendőr-főkapitányság 01140-103/1-4/2023. Fe.

Nem értelmezhetőek a parancs fogalmaként a szabályokban, normákban, jogszabályokban foglalt általános előírások. Ez alapján a szabályozók megszegése kizárólag fegyelmi vétség megállapítására alkalmas, abban az esetben is, ha az előljáró azok betartására külön is felhívta a beosztott fegyelmét.

- Nem valósította meg a parancs iránti engedetlenség bűncselekményét az a hivatásos állományú, főtiszti rendfokozozati állomány-csoportba tartozó rendőr, aki a rendőrségi objektumba történő belépést rögzítő mágneskártyát minden esetben használta, viszont – többszöri parancsnoki felszólítás ellenére – egy másik, a konkrét szolgálati helyre történt belépést regisztráló mágneskártya használatát megtagadta. A kártyahasználat elmulasztását azzal indokolta, hogy a két beléptetést túlszabályzásnak értékelte, és mivel a második beléptető rendszer technikailag fejletlen, ezáltal nem alkalmas reális érkezési/távozási adatok rögzítésére. Az elkövető a számára belső normában meghatározott kötelmet esetbeli magatartásával szándékosan, nyíltan és véglegesen megtagadta. Mivel az érintett nem a szolgálatteljesítést érdemben érintő parancsot tagadott meg, hanem a munkaidő-nyilvántartáshoz szükséges „járulékos jellegű” kötelezettségét nem hajtotta végre, illetve a belépés, mint tevékenység nem kapcsolódott az érintett rendőri szolgálati feladatokhoz, ezért a feladatot megtagadó szándékosan, a napi kötelmek súlyos mértékű megszegésével megvalósított magatartása kizárólag fegyelemsértés megalapozott gyanújának megállapítására volt alkalmas. Mindezekre tekintettel annak ellenére sem valósult meg a parancs iránti engedetlenség bűncselekmény, hogy az elkövető több alkalommal, következetesen, a jövőre nézve is megtagadta a belépésre/beléptetésre vonatkozó utasítás/parancs végrehajtását. A fegyelmi eljárás elmarasztalással zárult.⁶⁵

⁶⁵ Kúria Mfv.II.10.218/2019/3.

Amennyiben a parancs végrehajtását megtagadó személy a részére kiadott feladatot a kijelentésben megnyilvánuló megtagadást követően mégis időben teljesíti, cselekménye csupán szolgálati tekintély megsértésének minősül, mivel a normaháttér elsődlegesen a szolgálati előljáró akaratának megvalósulásához fűződő érdeket védelmezi, és ezen esetekben legnagyobb mértékben a parancs kiadásának tekintélye sérül.

- Nem parancs iránti engedetlenségnek, hanem a szolgálati tekintély megsértésének vétségét⁶⁶ valósította meg az a hivatásos állományú, tiszthelyettesi rendfokozati állománycsoportba tartozó honvéd, aki szolgálati előljárójának a munkavégzésre vonatkozó utasítását először megtagadta, azonban később, de még a megszabott határidőn belül végrehajtotta azt, a meghatározott feladatot elvégezte.⁶⁷

A parancs a szolgálat irányításának alapvető eszköze a katonai viszonyok között a szolgálat érdekében, illetve az előljáró parancsot adni jogosult és egyben köteles is, az alárendelt pedig a parancs teljesítésére kötelezett. A parancs alatt minden esetben a szolgálati parancs értendő, tartalmilag a parancs a szolgálattal kapcsolatos tevékenységre, vagy az azzal kapcsolatos, illetve az attól való tartózkodásra irányul, azt mindig meghatározott személyhez vagy személyekhez kell intézni. Vagyis *„a parancs nem más, mint a jogszabályban arra felhatalmazott, parancsadási joggal rendelkező személytől származó, speciális katonai vezetési, illetve irányítási eszköz, amely kifejezi a parancsot adó akaratát, megfelel a jogszabályoknak és egyéb rendelkezéseknek, konkrét, egyértelmű és reális, valamilyen cselekvésre, cselekvéstől való tartózkodásra, vagy megfelelő magatartás*

⁶⁶ Btk. 447. § Szolgálati tekintély megsértése: Aki az előljáró, a szolgálatát teljesítő feljebbvaló, őr vagy más szolgálati közeg tekintélyét más előtt vagy feltűnően durván megsérti, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt több katona előtt vagy egyébként nyilvánosan követik el.

⁶⁷ Legfelsőbb Bíróság Katf. I.301/1988

tanúsítására szólítja fel a katonának minősülő személyt vagy katonáknak minősülő személyek egy csoportját.”⁶⁸

- Parancs iránti engedetlenség vétségét valósította meg az a hivatásos állományú, tiszthelyettesi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, aki a szolgálatát azért nem volt hajlandó ellátni, mert kijelentette, hogy egy vallási felekezet tagja, amely elutasítja az erőszakot, ezzel együtt a fegyver viselését és használatát is. A katonai büntetőeljárás lezárása: a büntetőeljárás megszüntetése a felelősség megállapítása mellett, ügyési megrovás alkalmazása.⁶⁹

A parancsot nem csak szóban, hanem írásban vagy jelzéssel is adhatják. A parancsnak minden esetben érthetőnek, világosnak és egyértelműnek kell lennie, hogy az érintett az utasítást értelmezni, felfogni, ezáltal teljesíteni tudja. Ebből következik, hogy nem lehet parancsot adni annak a katonának, aki (aktuális) állapota miatt nem képes felfogni vagy végrehajtani azt. A bírói gyakorlat szerint ilyen állapot lehet a bódult vagy ittas állapot, amely kapcsán a befolyásoltság mértékét orvosszakértő bevonásával kell tisztázni az eljárások keretében.

A leírtakra figyelemmel elengedhetetlen, hogy a parancsot adó előljárónak minden esetben meg kell győződnie arról, hogy a beosztott/alárendelt a kiadott parancsot megértette-e. A beosztott/alárendelt az alaki szabályok szerint a parancs elhangzását követően az „*Értettem!*” kifejezést használja, amellyel a számára adott parancs megértését jelzi. Amennyiben a parancsot adó előljárónak kételye merülne fel e vonatkozásban, kérheti az alárendeltet, hogy a parancs lényegét ismételje meg. E vonatkozásban a Szolgálati Szabályzat is egyértelműen rendelkezik.⁷⁰

⁶⁸ Görbe Boldizsár: A parancsra cselekvés büntetőjogi szabályozása. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Jogi Fórum, Szeged, 2019. 7. o.

⁶⁹ Szegedi Regionális Nyomozó Ügyészség 6. Nyom. 315/2021.

⁷⁰ Szolgálati Szabályzat 90 § (3) bekezdés: „*a rendőr az utasítás tudomásulvételét „Értettem!” szóval jelenti. Indokolt esetben a szolgálati előljáró köteles meggyőződni arról,*

- A számukra kiadott utasítás egyértelmű megértése mellett, azt figyelmen kívül hagyva valósították meg a parancs iránti engedetlenség vétségét azok a hivatásos állományú, zászlósi, illetve tiszthelyettesi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőrök, akik egy előállított polgári személy dohányzóhelyre történő kísérése során a vonatkozó szabályzókat figyelmen kívül hagyva elmulasztották bilincs és vezetősíj használatát. Mulasztásuk következtében az előállított személy a helyszínről elfutott, őt később elfogták. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés mellékbüntetés nélkül.⁷¹

A jogszabályi háttér a szolgálati parancsot büntetőjogi védelemben részesíti. A parancsot kizárólag az arra jogosult szolgálati előljáró/feljebbvaló adhatja ki, aki a meghatározott jogkörben más katonák felett rendelkezni jogosult, és így a függelemsértés passzív alanyaivá válhat. Elkövetőként aktív alanyok azok a katonák, akik az előljáró parancsainak engedelmeskedni kötelesek. Hangsúlyozni kell e vonatkozásban, hogy a feljebbvaló a szolgálat szempontjából a neki alá nem rendelt katonák vonatkozásában nem előljáró, így általában nincs az érintettek felett rendelkezési joga, az alárendelték tiszteletadási kötelezettséggel tartoznak irányába, ezáltal az e vonatkozásban hozott intézkedéseik minősülnek előljárói parancsoknak, valamint a szakterületére vonatkozó utasítások. Ebből következik, hogy a parancs megtagadása esetén a bűnösség megállapítása szempontjából nem lehet különbséget tenni, hogy előljáró vagy feljebbvaló volt a parancs kiadója. A büntetés kiszabásánál lehet jelentősége annak, hogy milyen hatással volt az ellenszegülés a katonai szervezet rendjére és fegyelmére.

hogy az alárendelt pontosan megértette az utasítást. A távbeszélőn adott utasítás jogosultságáról kétség esetén visszahívással kell meggyőződni.”

⁷¹ Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 43.Kb.113/2018/9.

A parancs iránti engedetlenség alapvetően kétféle elkövetési magatartással valósulhat meg: mulasztással, illetve megtagadással. Mulasztás esetén a katona (egyszerűen) nem hajtja végre a kapott utasítást, illetve olyan magatartást tanúsít, amelyet az előjáró tilalmaz, vagy valamilyen módon eltér a kapott parancstól, illetve olyan módon teljesíti késedelmesen, amely következtében a parancsban elérni kívánt cél már nem valósul, nem valósítható meg.

- Mulasztással valósította meg a parancs iránti engedetlenség vétségét az a hivatásos állományú, tiszthelyettesi rendfokozati állomány-csoportba tartozó rendőr, akit előjárója konkrét időpontra berendelt szolgálati feladat kapcsán, viszont az érintett az utasítás ellenére azért nem jelent meg, mivel a szolgálatvezénylést figyelmetlenül tekintette meg. Hanyagsága révén nem észlelte a számára meghatározott megjelenési kötelezettséget, valamint annak időpontját a rendszerben, ezért az utasítás ellenére a meghatározott helyen és időben nem jelent meg, és e körülmények alapján előzetesen nem is jelezte, hogy az utasításnak nem tud eleget tenni. A katonai büntetőeljárás lezárása: próbára bocsátás.⁷²

A másik elkövetési magatartás, a parancs kifejezett megtagadása akkor állapítható meg, amikor annak nem teljesítéséhez olyan magatartás járul hozzá, amellyel az alárendelt az engedetlenségnek külön nyomatékot (is) ad, illetve a nem teljesítésre vonatkozó/irányuló szándékát harmadik személy által is felismerhetően juttatja kifejezésre. E magatartás nem kizárólag szóban, hanem egyéb olyan ráutaló magatartásokkal is történhet, amelyekkel az elkövető világosan kifejezi a vezetői/előjárói akarattal ellentétes szándékát.

⁷² Győri Törvényszék Katonai Tanácsa Kb.I.1/2019/9.

- Szándékosan valósította meg a parancs iránti engedetlenség vétségét az a hivatásos állományú, tiszthelyettesi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, akit az alosztályvezető arra utasított, hogy egy ügyben készítsen átiratot a bíróság részére, amelyet – többszöri előjárói felszólítás ellenére is – azért tagadott meg, mivel megítélése szerint az ügyben kizárólag jelentés készítése volt a feladata, más tevékenység nem. Nevezett az átirat készítésére vonatkozó előjárói utasítást megtagadta, a meghatározottakat nem hajtotta végre. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés mellékbüntetés nélkül.⁷³
- Szándékosan valósította meg a parancs iránti engedetlenség vétségét az a hivatásos állományú, zászlósi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, aki a szolgálatirányító parancsnok többszöri felszólítására sem készített jelentést a rendőri intézkedésről. Az elkövető arra hivatkozással tagadta meg a parancsot, hogy az intézkedést nem egyedül foganatosította, ezért javasolta, hogy a járőrtársa írja meg a jelentést. Nevezett ismételt előjárói utasítás ellenére sem készítette el a jelentést. A katonai büntetőeljárás lezárása: próbára bocsátás.⁷⁴
- Szándékosan valósította meg a parancs iránti engedetlenség vétségét az a hivatásos állományú, tiszti rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, aki az osztályvezető-helyettes utasítása ellenére nem végzett munkát konkrét, a vezető által megnevezett polgári személy kérelme kapcsán. Az elkövető arra hivatkozva tagadta meg a feladatot, hogy a polgári személy ügyfélfogadási időn kívül érkezett, és a rendőr-szakmai feladat elvégzése kizárólag ügyfélfogadási időben történik. A vezetői utasítást egyáltalán nem hajtotta végre, azt végérvényesen megtagadta. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés rendfokozatban visszavetés mellékbüntetéssel.⁷⁵

⁷³ Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa Kbk.II.12/2018/2.

⁷⁴ Győri Törvényszék Katonai Tanácsa Kbk.I.4/2023/2.

⁷⁵ Fővárosi Ítéletábra 6.Kbf.24/2020/8.

- Szándékosan valósította meg a parancs iránti engedetlenség vétségét az a hivatásos állományú, tiszthelyettesi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, akit az alosztályvezető utasította arra, hogy egy polgári személy elfogásáról készítsen jelentést, de azt megtagadta arra hivatkozással, hogy nem ő, hanem a járőrtársa bilincselte meg az érintett személyt. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés mellékbüntetés nélkül.⁷⁶

Minősített esetekként szerepelnek a büntetőjogban, amikor a parancs iránti engedetlenséget csoportosan (legalább három személy vesz részt az elkövetésben), illetve más alárendeltek jelenlétében, vagy nyilvánosan, illetve a parancs teljesítésének kifejezett megtagadásával, akár egyéb sértő módon történik az ellenszegülés. Szintén minősített eset, amikor a parancsmegtagadás a katonai szolgálatra vagy a szervezet fegyelmeire jelentős hátránnyal jár, vagy az elkövetés háborús körülmények között történik.

- Több alárendelt jelenlétében valósította meg a parancs iránti engedetlenség büntetést az a hivatásos állományú, zászlósi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, akinek a szolgálatirányító parancsnok meghatározta, hogy intézkedésével kapcsolatban készítsen kiegészítő feljegyzést, de azt több beosztott előtt megtagadta. Az elkövető több alkalommal, többszöri felszólításra is azt jelentette ki, hogy nem fog még külön iratot készíteni, és úgy nyilatkozott a többi beosztott jelenlétében az utasítást kiadó elöljárónak, hogy őt nem érdekli az egész szervezet, határozottan megtagadta a végrehajtást. A magatartás a szolgálatra jelentős hátránnyal járt. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés rendfokozati várakozási idő meghosszabbítása mellékbüntetéssel.⁷⁷

⁷⁶ Kaposvári Törvényszék Katonai Tanácsa Kbpk.I.4/2021/4.

⁷⁷ Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa Kb.III.2/2019/5.

Csoportos elkövetésnél a jelenlévők vonatkozásában lényeges körülmény, hogy a parancs kiadója a szolgálati vagy a szakmai előljáró legyen. Ebben az esetben a bűncselekmény azért minősül súlyosabban, mert a parancs kiadójának tekintélyét más alárendeltjei előtt is sérti. Az „egyéb sértő módon” történő elkövetés (általában) akkor valósul meg, amikor a parancs címzettje az azt kiadó távollétében, de annak alárendeltjei előtt tanúsít olyan engedetlenséget, amely feltűnően és durván sérti a parancsot kiadó előljáró tekintélyét.

A parancsmegtagadás szolgálatra vagy fegyelemre gyakorolt jelentős hátránya, illetve annak veszélye általában akkor jelenik meg, amikor a kiadott parancs a katonai szervezet alapvető feladataira vagy alapvető tevékenységének végzésére irányult, és a vele szembeni ellenszegülés megteremti a (katonai) szolgálatra jelentős hátrány bekövetkezésének a lehetőségét. Szintén megállapítható a súlyosabb minősítés, amennyiben az engedetlenség előidézi annak a veszélyét, hogy az előljáró parancsban kinyilvánított akaratával szembeni megnyilatkozást mások is példaként követhetik.

- A szolgálatra jelentős hátrányt gyakorolva valósította meg a parancs iránti engedetlenség büntetett az a hivatásos állományú, zászlósi rendfokozati állománycsoportba tartozó rendőr, aki munkavégzésre történt berendelés és többszöri előljárói felszólítás ellenére nem készített feljelentést egy korábbi intézkedése kapcsán. Az utasítást két egymást követő napon sem teljesítette, egyéb szolgálati feladataira hivatkozva. A katonai büntetőeljárás lezárása: pénzbüntetés rendfokozatban visszavetés mellékbüntetéssel.⁷⁸

Összegzés

Vizsgálatom révén bemutattam, hogy a hivatásos állományú rendőrök esetében nem minden parancsmegtagadás minősül bűncselekménynek, illetve, amennyiben az értékelt magatartás bűncselekmény megalapozott gyanúját

⁷⁸ Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.15/2023.

kelti, nem minden esetben a parancs iránti engedetlenség a pontos és szakszerű büntetőjogi minősítés. Ennek legfőbb oka, hogy a vezetői/elöljárói parancs végrehajtásának elmulasztása számtalan körülmény által befolyásolt magatartás: alapvetően a konkrétan ellátott szolgálati feladat jellege, a parancs kiadásának módja, a végrehajtás elmulasztásának körülményei, a cselekmény szolgálatra gyakorolt hatása, az elkövető akarata/szándéka szerint minősíthető pontosan és egyértelműen a cselekmény.

Mindezek alapján elengedhetetlen, hogy az utasítás, parancs kiadására jogosult rendőri vezetők és parancsnokok – köztük különösen a fegyelmi jogkört gyakorlók – legyenek azon általános és konkrét ismeretek birtokában, amelyek befolyásolják a parancsaikkal szembe szegülő magatartások minősítését, valamint meghatározzák a magatartások szankcionálása kapcsán kötelező, szükséges, elvárt és lehetséges intézkedéseket.

A parancs iránti engedetlenség bűncselekmény esetszáma az összes katonai bűncselekményhez viszonyítva alacsony, viszont az nem kérdőjelezhető meg, hogy a szolgálati rendre és fegyelemre, ezáltal a rendőri szervezet eredményes működésére gyakorolt negatív hatásuk jelentősen túlmutat az elkövetések számán.

A katona (a rendőr) a számára jogszerűen kiadott parancsot nem bírálhatja, nem minősítheti, az általa feleslegesnek vagy értelmetlennek vélt – de jogszerű – parancs végrehajtását sem tagadhatja meg. Fontos megjegyezni viszont, hogy az elöljáró „bűnös” parancsát az alárendelt – jogszabályi keretek között – megtagadhatja. E szabályozási rendszer mind az elöljárót, mind az alárendeltet védi a parancs kapcsán.⁷⁹

A katonai szervezet eredményes működésének egyik feltétele, hogy az alárendeltek jogellenes parancsmegtagadása – a jogszabályi keretek között – megfelelő módon és mértékben kerüljön szankcionálásra, amelynek célja a szolgálati rend és fegyelem fenntartása, valamint másoknak a hasonló esetektől történő visszatartása. E körülményekre tekintettel a parancs iránti engedetlenség bűncselekménnyel szembeni fegyelmi tárgyú parancsnoki

⁷⁹ Görbe i. m. 17. o.

intézkedések szakszerűsége minden esetben kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon a rendőri szervezetnél.

Irodalomjegyzék

Alice Miller: More already on the central comittee's leading small groups, China Leadership Monitor 2014/44. szám

Boda Mihály: Az akarattól a tettig: a parancsteljesítés erkölcsi szerkezete. Hadtudomány 2016/26. szám

Fejes Erik: Emlékkötet dr. Kovács Tamás (1940-2020) altábornagy legfőbb ügyész tiszteletére. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság. Budapest, 2023.

Gabriel, Richard A.: The Warriors Way – A Treatise in Military Ethics. Kingstone: Canadian Defense Academy Press. 2007

Görbe Boldizsár: A parancsra cselekvés büntetőjogi szabályozása. Szegei Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Jogi Fórum. Szeged, 2019.

Hadtudományi Lexikon – új kötet. Dialóg Campus. Budapest, 2019.

Harai Dénes: A modern haderőtechnika és értékfelfogása. Társadalom és Honvédelem 2015/1. szám. Budapest.

Hart, Herbert L.A.: Commands and Authoritative Legal Reasons. In: Essays on Bentham. Oxford: OUP. 1982.

Hautzinger Zoltán: A katonai büntetőjog rendszertana. AndAnn. Pécs, 2010.

Hautzinger Zoltán: A katonai büntetőjog rendszere, a katonai büntetőeljárás fejlesztési lehetőségei. Doktori PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 2010.

Honfi Attila: A katonai fegyelem és a bekövetkezett bűncselekmények összefüggései a Magyar Honvédségnél az 1990-es években. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Szociológia Pedagógia és Pszichológia Tanszék. Egyetemi Tankönyv. Budapest, 2006.

Jenei György: Max Weber bürokráciaelmélete és a neoweberiánus szintézis. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás 2016/3. szám. Budapest.

John Levin et. al.: Introduction to Choice Theory. United Kingdom. Oxford University Press. 2004

Kardos Sándor István: Kizárólag a katonai vétségek elbírálása utalható fegyelmi jogkörbe? Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2024/2. szám.

Korda György: A katonai és honvédelmi kötelezettségek elleni bűncselekmények. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1988.

Kovács Gábor: A rendészeti szervek szervezeti kultúrájának összetevői és sajátosságai, a téma feldolgozás a Rendőrtiszti Főiskola vezetéselméleti oktatásában. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 10 kötet. Pécs, 2006.

Kovács Gábor: A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Nemzeti Közszerződési Egyetem. Budapest, 2014.

Kovács Gábor et. al.: A szervezetvezetés elmélete. Dialóg Campus. Budapest, 2017.

Kovács István: Klasszikus vezetési funkciók a parancsuralmi rendszerben (állományvédelmi) ellenőrzés, és korrupciómegelőzés a helyi és a területi rendvédelmi szervek körében. Nemzeti Közszerződési Egyetem. Budapest, 2019.

Kovács István: A parancs szerepe a rendészeti vezetésben. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2024/2. szám.

Madai Sándor: A kötelességesség szolgálatban bűncselekmény alapkérdése. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2023/1. szám.

Madarász Tibor: Közigazgatás és jog. Közigazgatási és Jogi Kiadó. Budapest, 1987.

Miskolci Jogászélet 1925/12. szám

Moskos, Charles C.: A posztmodern haderő felé: az Egyesült Államok, mint paradigma. In: Tóth Péter (szerk.): Civil-katonai kapcsolatok: a tudományok határán. Zrínyi kiadó. Budapest, 2006.

Rendészettudományi Szaklexikon. Dialóg Campus. Budapest, 2019.

Sántha Ferenc: Az előljáró parancsa, mint büntethetőségi akadály a magyar büntetőjogban. Miskolci Egyetemi Jogi Közlemények 2014/22. szám.

Schultheisz Emil: A katonai büntetőtörvény (1930. évi II. törvénycikk) magyarázata. Általános rész. In: Fejes Erik (szerk.): Schultheisz Emil katonai büntetőjogi értekezései. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság. Budapest, 2018.

Szun-Ce: A hadviselés törvényei. Balassi Intézet. Budapest, 1995.

Törő Lajos: A katonai etika, a tisztí hivatás és értékrend néhány kérdése. Hadtudományi Szemle 2016/1. szám.

Vámosi Zoltán: Szociológiai aspektusok. Főiskola jegyzet. Gábor Dénes Főiskola. Budapest, 2001.

Wolff, Robert Paul: The Conflict between Authority and Autonomy. In Joseph Raz (szerk.): Authority, Basil Blackwell. 1990.

Hivatkozott normák

1875. évi Szolgálati Szabályzat a Magyar Királyi Honvédség részére
A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény.

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény.

A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény.

Indokolás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény módosításáról szóló 2024. évi LXVIII. törvényhez.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2021. évi C. törvény.

A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról szóló 11/2006. (III. 14.) BM rendelet.

A belügyminiszter irányítása alatt álló rendvédelmi feladatokat ellátó szervek parancsnoki nyomozásának különös szabályairól szóló 11/2018. (V. 30.) BM rendelet.

A fegyelemkezelő adatállománnyal kapcsolatos feladatokról szóló 11/2013. (III. 29.) ORFK utasítás.

Hivatkozott ítéletek és határozatok

Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa KB. VIII. 437/1883.
Legfelsőbb Bíróság Katf. I.301/1988
Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.38/2017/10.
Fővárosi Törvényszék Katonai Tanácsa 43.Kb.113/2018/9.
Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa Kbk.II.12/2018/2.
Hajdú-Bihar Megyei Bíróság Katonai Tanácsa KB. II. 42/2019.
Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa Kb.III.2/2019/5.
Győri Törvényszék Katonai Tanácsa Kb.I.1/2019/9.
Kúria Mfv.II.10.218/2019/3.
Fővárosi Ítéltábla 6.Kbf.24/2020/8.
Szegedi Regionális Nyomozó Ügyészség 6.Nyom.315/2021.
Kaposvári Törvényszék Katonai Tanácsa Kbpk.I.4/2021/4.
Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.15/2023.
Győri Törvényszék Katonai Tanácsa Kbk.I.4/2023/2.
Budapesti Rendőr-főkapitányság 01140-103/1-4/2023. Fe.